

## Αντιπολεμικά ποιήματα

Επιλογή, μετάφραση, σημειώματα: Αντρέας Παγουλάτος

JACQUES PRÉVERT<sup>1</sup>

### Μπαρμπαρά

Θυμήσου Μπαρμπαρά  
Έβρεχε αδιάκοπα στη Βρέστη αυτή τη μέρα  
Και προχωρούσες χαμογελαστή  
Ανθισμένη γοητευμένη μουσκεμένη  
Κάτω απ' τη βροχή  
Θυμήσου Μπαρμπαρά  
Έβρεχε αδιάκοπα στη Βρέστη  
Και διασταυρωθήκαμε στην οδό Σιαμ  
Χαμογελούσες  
Κι εγώ χαμογελούσα  
Θυμήσου Μπαρμπαρά  
Εσύ που δε γνώριζα  
Εσύ που δε με γνώριζες  
Θυμήσου  
Θυμήσου ωστόσο αυτή τη μέρα  
Μην ξεχνάς  
Ένας άντρας κάτω από ένα υπόστεγο προφυλαγόταν  
Και φώναξε τ' όνομά σου

---

1. Ο Jacques Prévert γεννήθηκε το 1900 στο Neuilly-sur-Seine και πέθανε το 1977. Τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια σηματοδεύτηκαν από την οικονομική ανέχεια του πατέρα του, που τον έβγαλαν στην ανεργία. Από αυτά τα δύσκολα χρόνια κατάγεται η έντονα κοινωνική διάσταση, ο αντικομφορμισμός και η αντισυνμβατικότητα της ποίησής του, που δέχθηκε μια ιδιαίτερη επίδραση από το σουρεαλισμό και έγινε πλατιά γνωστή μετά από την πρώτη έκδοση της συλλογής του *Λόγια* (1945). Τα επόμενα βιβλία του (*Ιστορίες*, 1946, *Θέαμα*, 1951 κ.ά.) θα τον κάνουν έναν από τους λίγους πραγματικά «λαϊκούς» ποιητές της εποχής του. Τα Άπαντά του εκδόθηκαν σε δύο τόμους από τις εκδόσεις της Πλειάδος (1992-1996).

Μπαρμπαρά  
Κι έτρεξες προς αυτόν κάτω απ' τη βροχή  
Μουσκεμένη γοητευμένη ανθισμένη  
Και ρίχτηκες στην αγκαλιά του  
Θυμήσου το Μπαρμπαρά  
Και μη με παρεξηγείς που σου μιλώ στον ενικό  
Λέω εσύ σ' όσους αγαπώ  
Ακόμη κι αν δεν τους είδα παρά μια φορά  
Λέω εσύ σε όσους αγαπιώνται  
Ακόμη κι εάν δεν τους ξέρω  
Θυμήσου Μπαρμπαρά  
Μην ξεχνάς  
Αυτή τη σοφή κι ευτυχισμένη βροχή  
Πάνω στο ευτυχισμένο σου πρόσωπο  
Πάνω σ' αυτή την ευτυχισμένη πόλη  
Αυτή η βροχή πάνω στη θάλασσα  
Στο ναύσταθμο  
Στο πλοίο του Ουεσάν  
Α! Μπαρμπαρά  
Τι βλακεία ο πόλεμος  
Τι απέγινες τώρα  
Κάτω από αυτή τη βροχή από σίδερο  
Από φωτιά χάλυβα αίμα  
Κι αυτός που σ' έσφιγγε στην αγκαλιά του  
Ερωτευμένα  
Είναι νεκρός αγνοούμενος ή ακόμη ζωντανός  
Α! Μπαρμπαρά  
Βρέχει αδιάκοπα στη Βρέστη  
Όπως έβρεχε πριν  
Μα δεν είναι πια το ίδιο κι όλα καταστράφηκαν  
Είναι μια τρομερή και θλιμμένη πένθιμη βροχή  
Δεν είναι ούτε η θύελλα  
Από σίδερο χάλυβα αίμα  
Πολύ απλά: σύννεφα  
Που φοφούν σα σκυλιά  
Σκυλιά που εξαφανίζονται  
Στο ρεύμα του νερού στη Βρέστη  
Και πάνε να σαπίσουν μακριά  
Μακριά πολύ μακριά από τη Βρέστη  
Από τη Βρέστη όπου τίποτε δεν απομένει.

(Λόγια)

**Τραγούδι μες στο αίμα**

Υπάρχουν μεγάλοι λάκκοι από αίμα στον κόσμο  
πού πηγαίνει όλο αυτό το χυμένο αίμα  
Μην είναι η γη που το πίνει και μεθά  
αστεία κρασοκατάνυξη τότε  
τόσο φρόνιμη... τόσο μονότονη...  
Όχι η γη δε μεθά  
η γη δε γυρίζει στραβά  
σπρώχνει κανονικά το μικρό της καρότσι τις τέσσερις της εποχές  
τη βροχή... το χιόνι...  
το χαλάζι... τον καλό καιρό...  
δεν είναι ποτέ μεθυσμένη  
μόλις αν επιτρέπει στον εαυτό της κάποτε  
ένα άστοχο μικρό ηφαίστειο  
Γυρίζει η γη  
γυρίζει με τα δέντρα της... τους κήπους της... τα σπίτια της...  
γυρίζει με τους μεγάλους της λάκκους από αίμα  
κι όλα τα ζωντανά γυρίζουν μαζί της κι αιμορραγούν...  
Σκασίλα της  
της γης  
γυρίζει κι όλα τα ζωντανά αρχίζουν να ουρλιάζουν  
σκασίλα της  
γυρίζει  
δε σταματά να γυρίζει  
και το αίμα δε σταματά να κυλά...  
Πού πάει όλο αυτό το χυμένο αίμα  
το αίμα των φόνων... το αίμα των πολέμων...  
το αίμα της μιξέριας...  
και το αίμα όσων βασανίζουν μες στις φυλακές...  
το αίμα των παιδιών που βασανίζουν αθόρυβα ο μπαμπάς κι η μαμά τους...  
και το αίμα όσων αιμορραγούν απ' το κεφάλι  
στα κελιά...  
και το αίμα του κεραμιδά  
όταν γλιστρά και πέφτει απ' τη σκεπή  
Και το αίμα που φτάνει και κυλά πολύ άφθονα  
με το νεογέννητο... με το νέο παιδί...  
τη μάνα που φωνάζει... το παιδί κλαίει...  
το αίμα κυλά... η γη γυρίζει  
η γη δε σταματά να γυρίζει  
το αίμα δε σταματά να κυλά  
Πού πάει όλο αυτό το χυμένο αίμα

Το αίμα των χτυπημένων από γκλομπς... των ταπεινωμένων...  
των αυτοκτονημένων... των εκτελεσμένων... των καταδικασμένων...  
και το αίμα όσων πεθαίνουν έτσι... από ατύχημα...  
Μες στο δρόμο περνά ένας ζωντανός  
μ' όλο το αίμα μέσα του  
ξάφνου νάτον νεκρό  
κι όλο το αίμα του είναι απέξω του  
κι οι άλλοι ζωντανοί εξαφανίζουν το αίμα  
παίρνουν το σώμα  
μα είναι πεισματικό το αίμα  
κι εκεί που ήταν ο νεκρός  
πολύ αργότερα ολόμαυρο  
λίγο αίμα απλώνεται ακόμη...  
πηγμένο αίμα  
σκουριά της ζωής σκουριά των χορμιών  
αίμα πηγμένο όπως το γάλα  
όπως το γάλα όταν γυρίζει  
όταν γυρίζει όπως η γη  
όπως η γη που γυρίζει  
με το γάλα της... με τις γελάδες της...  
με τους ζωντανούς της... με τους νεκρούς της...  
η γη που γυρίζει με τα δέντρα της... τους ζωντανούς της... τα σπίτια της...  
η γη που γυρίζει με τους γάμους...  
τις κηδείες...  
τα κοχύλια...  
τους στρατούς...  
η γη που γυρίζει και που γυρίζει και που γυρίζει  
με τα μεγάλα της ριάκια από αίμα.

(Λόγια)

**PIERRE MORHANGE<sup>2</sup>****Νανούρισμα στο Άουσβιτς**

Όμορφό μου παιδί με το μπλε σου ρούχο  
 Νάσαι καλοντιμένο μ' εφιαλτικό βελούδο

Όμορφό μου παιδί με ρούχο πείνας  
 είμαι το μέγα σύννεφο όπου έψαχνες ψωμί

Όμορφό μου παιδί με ρούχο από αίμα  
 Η μάνα σου δεν μπορεί πια να σου ξαναδώσει το δικό της

Όμορφό μου παιδί με ρούχο από γαλιά  
 λάμπουν για τη μάνα σου σαν άστρα

Όμορφό μου παιδί με ρούχο από τρέλα  
 Στο καρφί της καρδιάς μου κρεμάτε τα κουρέλια αυτά

Όμορφό μου παιδί με ρούχο από κατνό  
 Δε μου είπατε αν μπορώ να επιστρέψω.

(Ο τραυματίας)

---

2. Ο Pierre Morhange γεννήθηκε το 1901 και πέθανε το 1972. Δίδαξε φιλοσοφία και εκδιωχθηκε από την εκπαίδευση ως εβραίος από το καθεστώς του Βισί. Για μια ορισμένη περίοδο, ως τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, υπήρξε μέλος του κομμουνιστικού κόμματος. Βιοματικός και «προσωπικός» ο λυρισμός του, διακρίνεται, στην εποχή του, από μια ουσιαστικά κοινωνική και ρεαλιστική –νεορεαλιστική θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε– διάθεση. Ανάμεσα στις συλλογές του ξεχωρίζουν: *Η ζωή είναι μοναδική* (1933), *Ο Τραυματίας* (1951), *Το Φορμα* (1954), *Σύντομα ποιήματα* (1965), *Το ίδιο το Αίσθημα* (1966) κ.ά.

PIERRE REVERDY<sup>3</sup>

## Οι υψηλοί βαθμοί της Πείνας

Θερμόμετρο από ορθωμένο αίμα  
 Θερμόμετρο από παγωμένα όνειρα  
 Ξεχασμένο μες στην άσπρη έρημο  
 Σεβασμίο μέσα στον καθρέφτη σαν πανοπλία  
 Των εξευτελισμένων επιθυμιών  
 Όλοι οι φθαρμένοι σωλήνες  
 Οι τριμμένες ορμές  
 Όλοι οι έρωτες  
 Όλα τ' αναπτυσσόμενα μίσση  
 Το άδειο γυμνό στήθος  
 Και το βουλιαγμένο κεφάλι  
 Οι κυρτοί ξανθοί ώμοι  
 Η κοιλιά ρημαγμένη απ' τα υπόγεια ταξίδια  
 Οι σκοτεινοί σκοποί των ηλικιών  
 Με το βάρος των ασαφών αισθημάτων που φυλακίζουν  
 Για τι πρόκειται επιτέλους  
 Η πείνα κι όλη η έγνοια που μου δίνει

(Το Άσμα των νεκρών)

3. Ο Pierre Reverdy γεννήθηκε το 1889 και πέθανε το 1960. Ποιητής στοχαστικός, μοναχικός κι απαιτητικός σε σχέση με την τέχνη και τη γλώσσα του, που απομονώθηκε από το 1926 ως το τέλος της ζωής του στο Solesmes, διέθετε, συγχρόνως, μια σπάνια ικανότητα στο να καταγράφει στη συνθετότητά τους τα ιστορικά και ανθρώπινα αδιέξοδα και την τραγική διάσταση της ιστορίας της εποχής του. Οι σουρεαλιστές ποιητές έτρεφαν μια ιδιαίτερη εκτίμηση για την ποίησή του και εμπνέονταν από τις ξεχωριστές διαύγειας και καθαρότητας εικόνες της. Από τις συλλογές του ξεχωρίζουν: *Πεζά Ποιήματα* (1916), *Ζωγραφιστά αστέρια* (1921), *Πηγές του ανέμου* (1929), *Άσπρες πέτρες* (1930), *Παλιосίδερα* (1937), *Το Άσμα των νεκρών* (1948), *Η Ελευθερία των θαλασσών* (1959), *Κινοούμενη Άμμος* (1966).

RENÉ GUY CADOU<sup>4</sup>

## Οι τουφεκισμένοι του Σατομπριάν

Στηρίζονται στον ουρανό  
 Είναι καμιά τριανταριά στηριγμένοι στον ουρανό  
 Με όλη τη ζωή πίσω τους  
 Είναι γεμάτοι έκπληξη για τον ώμο τους  
 Που είναι ένα μνημείο ερωτικό  
 Δεν έχουν συμβουλές για τους εαυτούς τους  
 Γιατί δε θα εγκαταλείψει ποτέ πια ο ένας τον άλλο  
 Ένας σκέφτεται το μικρό χωριό  
 Όπου πήγαινε σχολείο  
 Ένας άλλος κάθεται στο τραπέζι του  
 Κι οι φίλοι του κρατούν τα χέρια του  
 Δεν είναι πια ούτε από τον τόπο που ονειρεύονται  
 Είναι πολύ πιο πάνω από αυτούς τους ανθρώπους  
 Που τους κοιτάζουν να πεθαίνουν  
 Υπάρχει ανάμεσά τους η διαφορά του μαρτυρίου  
 Αφού ο άνεμος περνά εκεί τραγουδούν  
 Και το μόνο τους παράπονο είναι πως αυτοί  
 Που θα τους σκοτώσουν δεν ακoύν  
 Τον τεράστιο θόρυβο των λέξεων  
 Είναι στην ώρα τους στη συνάντηση  
 Ήρθαν μάλιστα πριν απ' τους άλλους  
 Λένε πάντως πως δεν είναι απόστολοι  
 Και πως όλα είναι απλά  
 Και πως ιδίως ο θάνατος είναι κάτι απλό  
 Αφού όλη η λευτεριά εξακολουθεί να ζει.

(Γεμάτο στήθος)

4. Ο René Guy Cadou γεννήθηκε το 1920 και πέθανε το 1951. Ποιητής με έναν ολότελα ιδιαίτερο λυρισμό, «διακριτικό» αλλά και διεισδυτικά «κοινωνικό», που ήταν πολύ κοντά στη «Σχολή του Rochefort» (με ποιητές όπως οι Jean Bouhier, Jean Rousselot, Luc Bérimond), αλλά και στον Max Jacob, το δολοφονημένο –από τους ναζι– ποιητή, στον οποίο αμέσως τη σύλλογέ του *Γεμάτο Στήθος*. Τα Απαντά του κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Seghers.

**Ράβενσμπρουκ**

Στο Ράβενσμπρουκ στη Γερμανία  
Βασανίζουν καίνε τις γυναίκες

Τους έκοψαν τα μαλλιά  
Που δίνουν το φως στον κόσμο

Τις σκέπασαν με ντροπή  
Μα η αγάπη τους αξίζει ό,τι θέλει

Η νύχτα η παγωνιά πέφτουνε επάνω τους  
Το χέρι που κρατάει το μαχαίρι του

Βλέπουν πιστούς φίλους  
Κρυμμένους μες στις πτυχές μιας σημαίας

Βλέπουν Ο δήμιος που αργυπνά  
Φοβάται ξάφνου αυτά τα βλέμματα

Είναι μακριά μέσα στον ήλιο  
Κι ελπίζουν στην ελπίδα μας.

(Γεμάτο στήθος)



ROBERT DESNOS<sup>5</sup>**Αυτή η καρδιά που μισούσε τον πόλεμο**

Αυτή η καρδιά που μισούσε τον πόλεμο να που χτυπά για τον αγώνα και τη μάχη!  
 Αυτή η καρδιά που δε χτυπούσε παρά στο ρυθμό των παλιρροιών, στο ρυθμό των εποχών,  
 στο ρυθμό των ωρών της μέρας και της νύχτας,  
 Να που πλημμυρίζει και στέλνει στις φλέβες ένα καυτό αίμα από αρμύρα και μίσος  
 Και φέρνει έναν τέτοιο θόρυβο στο μυαλό που τ' αφτιά βουίζουν  
 Και δε γίνεται αυτός ο θόρυβος να μη σκορπιστεί μέσα στην πόλη και την εξοχή  
 Σαν τον ήχο μιας καμπάνας που καλεί σε ξεσηκωμό κι αγώνα.  
 Ακούστε, τον ακούω που μου έρχεται σταλμένος από την ηχώ.  
 Αλλά όχι είναι ο θόρυβος από άλλες καρδιές, εκατομύρια άλλες καρδιές που χτυπούν σαν  
 τη δική μου μέσα από τη Γαλλία.  
 Χτυπούν στον ίδιο ρυθμό για το ίδιο έργο όλες αυτές οι καρδιές,  
 Ο θόρυβός τους είναι αυτός της θάλασσας που κάνει επίθεση στα βράχια  
 Κι όλο αυτό το αίμα φέρνει σ' εκατομύρια μυαλά ένα ίδιο σύνθημα:  
 Εξέγερση ενάντια στον Χίτλερ και θάνατος στους οπαδούς του!  
 Ωστόσο αυτή η καρδιά μισούσε τον πόλεμο και χτυπούσε στο ρυθμό των εποχών,  
 Αλλά μια μόνη λέξη: Λευτεριά άρχισε για να ξυπνήσει τα παλιά μίση  
 Κι εκατομύρια Γάλλοι ετοιμάζονται μες στη σκιά για το έργο που η κοντινή αιγή θα τους  
 επιβάλλει.  
 Γιατί αυτές οι καρδιές που μισούσαν τον πόλεμο χτυπούσαν για τη λευτεριά στον ίδιο το  
 ρυθμό των εποχών και των παλιρροιών, της μέρας και της νύχτας.

(Αυτή η καρδιά που μισούσε τον πόλεμο)

---

5. Γεννήθηκε το 1900 στη λαϊκή συνοικία Saint-Martin, που θα του εμπνεύσει ορισμένα ποιήματά του. Στα τέλη της δεκαετίας του 1910 έρχεται σ' επαφή με τον Breton και τον Aragon που εκδίδουν το περιοδικό *Litterature*. Έως το 1929 που τσακώθηκε με τον Breton, έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο, με την ποίησή του και με την όλη δραστηριότητά του, στο σουρεαλιστικό κίνημα. Στα χρόνια του 1930 συνέχισε το έργο του με πολύ σημαντικές συλλογές: *Σώματα και αγαθά* (1930), *Οι Χωρίς λαιμό* (1934) κ.ά. Αντιφασίστας, υποστήριξε το λαϊκό μέτωπο και πήρε μέρος στην αντίσταση εναντίον των ναζιστών. Το Φλεβάρη του 1944, τον συνέλαβε η Γκεστάπο κι από στρατοπέδο συγκέντρωσης σε στρατόπεδο συγκέντρωσης τον οδήγησαν τελικά σ' αυτό της Terezin στην Τσεχοσλοβακία, όπου πέθανε από τις κακουχίες και την εξάντληση, τον Ιούνιο του 1945.

### Η φωνή

Μια φωνή, μια φωνή που έρχεται από τόσο μακριά  
Που δεν κάνει πια να βουίζουν τ' αφτιά,  
Μια φωνή, σαν τύμπανο, βραχνή  
Φτάνει ωστόσο, ξεκάθαρα, ως εμάς.  
Αν και μοιάζει να βγαίνει από τάφο  
Δε μιλά παρά για καλοκαίρι και γι' άνοιξη,  
Γεμίζει το κορμί με χαρά,  
Ανάβει στα χείλη το χαμόγελο.

Την ακούω. Δεν είναι παρά μια ανθρώπινη φωνή  
Που διασχίζει τον πάταγο της ζωής και των μαχών,  
Την πτώση της βροντής και το μουρμούρισμα της φλυαρίας.

Κι εσείς; δεν την ακούτε;  
Λέει «Η λύπη λίγο θα κρατήσει»  
Λέει «Η καλή εποχή είναι κοντά».

Δεν την ακούτε;

(Τόπος)

BENJAMIN PÉRET<sup>6</sup>

## Επιτάφιος για ένα μνημείο στους νεκρούς του πολέμου

Ο στρατηγός μας είπε  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 Ο εχθρός  
 είναι από εκεί Πηγαίνετε  
 Ήταν για την πατρίδα  
 Αναχωρήσαμε  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 Την πατρίδα τη συναντήσαμε  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 Η ματρόνα μας είπε  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 Να πεθάνετε ή  
 σώστε με  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα

Συναντήσαμε τον Κάιζερ  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 τον Χίντενμπουργκ τον Ραϊσχόφεν τον Μπίσμαρκ  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 το μεγάλο δούκα Ιξ Αμπντ-Αμίντ Σαράζεβο  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 κομμένα χέρια  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 μας έσπασαν τα καλάμια  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 καταβρόχθισαν το στομάχι  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 διαπέρασαν τ' αρχεία με σπίρτα  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα  
 Προσευχηθείτε για μας  
 με το δάχτυλο μες στην κωλοτρυπίδα

(Δεν τρώω από αυτό εδώ το ψωμί)

---

6. Γεννήθηκε το 1899 και πέθανε το 1959. Αναδείχθηκε με την ποίησή του και με την όλη δραστηριότητά του, ένας από τους πιο σημαντικούς σουρεαλιστές ποιητές. Αγωνίστηκε δίπλα στον Breton, για την εξέλιξη και την εξαπλώση του σουρεαλισμού σ' όλο τον κόσμο (Βραζιλία, Μεξικό), αλλά πήρε μέρος επίσης με τους αναρχικούς στον εμφύλιο ισπανικό πόλεμο. Το μεγάλο ποιητικό και πεζογραφικό του έργο εκδόθηκε από τις εκδόσεις Cofici (7 τόμοι).



*Βάσω Κυριάκη, Κολάζ, 1968*